

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 249 (9319) | Воскресенье, 1973 чыл, октябрь 21

1925 чылда
үндөөлөттүгөн

Өртөө
2 коп.

ЭКОНОМИКТИГ ӨӨРЕДИЛГЕ

Бөгүн дүүнүзүндө эки, а даарта бөгүнүзүндө артык ажылдаар! — шак ындыг сорулган партия коллектив бүүрүзүңү, совет ажил-ишчи бүүрүзүңү мурнуңа салган. Ону чедикшиңиң шиптирээринден бистик планнарымыз боттандырып, чонунуң чаагай байдалың болгаш чурттуң экономикалык революция байдалыңны үзүмдө күтүскөндө чүгө ажил-агыгжы чоруктуң чаа-чаа методтары, күш-ажыл экономикаыңны билигериң, социалисттик бугуругениң эргелеп-башкарыңны бектик болгаш партия аргаларың хам болгаш кызымаа-биле шиптедиң алгаш чедиң ап бозур.

Ылчанга калдарың, бүүрү ажил-ишчилеринң экономикалык өөрелдигиң амгы үсө уугу ужуз-дузалыг болуп турар. Ону саймаштыргайжыңар партияңың XXIV съездинин шиптирлери, ий чыл бурунгаар хүлээп алган «Ажылчы чоннарың экономикалык өөрелдигиң ажикидер дугайында» СЭКП Топ Комитетиниң доктады улуг ролуа ойнаа.

Чоокта СЭКП ТК ол доктаалың күтүскөндө чоруп турар байдалың көргөн. Партия, профсоюз болгаш комсомол организациялары, министерстволар болгаш ведомстволар кадрларын, ажилчы чоннарың калбак массаларынң экономикалык белектеринң талазы-биле уугу ажилдарың кылып, ону коммунисттик кижизидилгениң болгаш чурттуң экономика-казын хөгжүдериниң сорулгаларын шиптирлээринге дүүшүр чоруткан дээрин демдегелээн. Экономикалык өөрелдигиң массалыг системасы тургустунган, материалдыг бугуругениң адырында бүүрү ажилдакчыларың 4—5 чыл дургузунда өөрелдиге хаара тудары көрдүгөн перспективтик планнар боттанып турар. Чогуур өөрелдиге баазы тургустуруп, чагыс дай хэириниң программалары ажилдакчыларга болгаш улам саймаштыргайжып турар, оларын бугураар миллион-миллион тиражыг өөрелдиге номнар, көргүзү болгаш методиктик дузаның материалдары үндүрүп келген. Пропаганда-дистерге болгаш диктанталарга дуза кылдыр журналдарга болгаш солуунга чүүлдерин парлап, тускай теле болгаш радио дамчыдакталары чорудар.

Экономикалык өөрелдиге бугуругө пропагандазың болгаш масса-политиктиг ажилдың өске-даа хэирлери-биле сырың харылазың болуп, хой-хей күш-ажылчы коллективтерде ажил-агыгжы тургузушкунуң болгаш коммунисттик кижизидилгениң сорулгаларын шиптирлээринге чугула чепсек апарган. Чижээ экономикалык өөрелдиге Свердлов областың 500 муң ажилчылары бо чылын тодаргай үндөзлөтүгөн хуула план-хүлээлгелерин алырыга дузалаан, бир комбайн дун-хун дургузунда бир муңдан эвээш эвес хомур-дашты казып тывар дээш шахтерларын шимчээшкини калбарып болгаш ажилчылар хандары аркасы Донон областың партия организацияларына ол берген. Партияның экономикалык теориязы болгаш политиказын өөренири ажилчы чоннарың чогаалдыкы инициатива белидеринге, чепстерге, ажил-агыгжы эвес болгаш сагыла-чурум чок чоруктарыга өтеш чок болуруп кижизидилгеге дуза болуп турар.

Оң-биле чегерелештир экономикалык өөрелдигиң тургуска-шында шиптирлээриниң чамалык айтаргылар, бергер болгаш чедир бодааза чүүлдер бар. Чамалык коллективтерде кичээлдеринң теоретиктиг дегендеңиз чавымы, өөрелдиге чүгө чырыдышкы хэирлиг кылдыр көөрү, ону бугуругениң чугула хун айтыргаларында хоруураак тургуска-ны, партияның экономикалык политиказың, негелдесинге дүүшүр ажил-агыгжы башкарыңны практиказың хамы ана-лестээриниң орунуга агар ажил-херек дугайында касык ин-формация кылдыр — бо болгаш өске-даа чедир көрдүмээн чүүлдер өөрелдигиң дээштин кошкадып турар. Оң түдө-лике диктанталарын чамдызы билигериң практикага ажилдарыңа, бугуругениң эргелеп-башкарыңга илдеп-лиг болгаш үр-түдөңдиги киржиринге белең эвес болуп турар.

Экономикалык өөрелдиге организацияларын дед-даралааш-тыр чорударыңың эргөжөк чугулазың дугайында СЭКП ТК-ның сумелерин барымдалааларың, чамдык чептер өөрелдиге баштайгы чынында-ла илдегал баазаны тургузуп ал-байн массалыг «хаара тулушкуну» күтүлдирген. Чамалык министерстволар боттарыңың тургум-биле чагыс дай хэириниң өөрелдиге программаның өскерткн, он СЭКП-ның эконо-мика талазы-биле теориязың болгаш политиказың дугайында темалары оюн каалтып, өөрелдигиң хуулазын кызырып турган. Чамалык таварыгаларда өөрелдиге кичээл-дерин далаш-биле дүшкөк чаксар үзүмдө эрттирип турган.

Ам, чаа өөрелдиге чыда эгелдеш, экономикалык өөрелдигең үр-түдөңдиги белидер дээш эртен үениң кичээлдерин болгаш чедиң алдында дуржууганы барымдалаа-ры чугула. Бо талазы-биле партия комитеттери, оларынң килдистер бижиричталыг, шыгы ажилдаары негеттинип турар. Чугаа болза чамдык мурнай оларынң адырлар азы-биле килдистерин дугайында чоуп турар. Оларынң дыкка хойу ол харысалгалыг херекти уауртуруга кошка киржиң, өөрелдигең организациялары болгаш оң дегенде дээш, ол бүгүн ийги экономикалык ажилды саймаштыргай-жылары-биле дүүшүрери дээш харысалгалыг ажил-агыгжы органныңа чогуур негелдени салбайн турар.

Өөрелдигең утказы, шынары — кол чүүл. Кичээл бүүрүзүң, өөрелдиге программаның бүүрү темаларын өөренириң партия-ның XXIV съездинин шиптирлериң, СЭКП ТК-ның декабрь (1972 ч.) болгаш апрель (1973 ч.) Пасунуларың түнүслериң, ажил-агыгжы башкарыңны интенсивтиг аргаме-тодарың ажилгыларын дуржуугаа хамы, чогаалдыкы бүүрү-биле шиптедиң алырыңа ажилгаары чугула.

Кичээлдерин шынары пропагандастырсаң, дыкка хамаар-жың. Ол ажилче милои хире кижини хаара туткан. Оларын чамдыкыңды амылазыңда теоретиктиг болгаш методик-тиг шыраак белектер чок. Партия комитеттери профсоюз, комсомол, ажил-агыгжы органның-биле калды пропаганда-дистерге дузалажырын дор системаны тодаралары, планнар-ын болгаш хүлээлгелерин күтүскөндө биле оларын таныш-тырың, ажил-агыгжы тургузушкунуң ойу келген айтыргы-ларын дугайында информация-биле хандарың чугула. Бү-гү-жылдакың «Билиг» ийилелде, Эртең болгаш техника та-лазы-биле күрүе комитети, Күржүн, журналдар болгаш со-луунар редакциялары, теледенине болгаш радио экономи-тиг өөрелдиге моон сонгар улам ажикидер талазы-биле хой чүүдү кылдыр чугула.

Партия болгаш комсомол өөрелдигиң системасында, коммунисттик күш-ажыл школаларында болгаш уаусчу уни-верситеттерде, экономикалык школаларда, институттарда бол-гаш мергежи белидерин курстарында, өөрелдигең өске-даа хэирлериңде үжэн ажил миллион совет кижилер эконо-мика айтыргаларын өөренип киришкен. Коллектив бүүрүзүң ол өөрелдиге ажил-агыгжы пропагандастырсаң, коммунисттик кижизидилгениң, беш чыл планн чедикшиңиң күтүскөндө чырык чарыкка массаларын чогаалдыкы илде-пкн көдүрүрүнң дегенде белидеринге дээштинг фактор болдурар дээш бүүрү чүүдү кылдыр херек.

— УЛУС АЖЫЛ-АГЫГЖЫНЫҢ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫ ЭКОНОМИКТИГ БИЛИГЕРИН, АЖЫЛ-АГЫГЖЫНЫ ЧО-РУДАРЫНЫ БОЛГаш ЭРГЕЛЕП-БАШКАРАРЫНЫ АМГЫ ҮЕ МЕТОДТАРЫН ЧҮТКҮЛДҮГ ШИПТЭДИП АЛЫНАР! КҮШ-АЖЫЛДЫ ЭРТЕМГЕ ҮНДӨЗӨНДӨР-ЖИ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫ, МҮРНАКЧЫ ДУРЖУЛАГЫН ЭР-ТЕМИНГ БОЛГаш ТЕХНИКАНЫ ЭН ЧАА ЧЕДИШ-КИННЕРИН БУДУРУЛГЕГЕ УЛАМ ИДЕПКЕЛИГ НЕП-ТЕРЕДИНЕР!

(«ПРАВДА» солуунуң мурнуку чүүлү).

ОКТАБРЬ 56 БАЙЫРЛАЛГА УТКУШТИР

КУШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕЛГЕ ДЭЭШ

СЭКП Кызыл хоорому, хоорайын күтүскөчү комитетин наыссылалың улетпур бугурулгелерин, транспорттун, туугун, көдөз ажил-агыгжын, коммунал, амьдырал хан-дырылазын болгаш садик коллективтериниң орту-зунга шиптирлэп чылын үшкү кварталда калбарган социалисттик чарыжыны түнүслерин үндүргөн.

Улетпур бугурулгелериниң чарыжыга Кызылдың алгы заводун тилекчи деп санаан. Бо завод үшкү кварталда про-дукцияны бот-үзөң чигеңдирин чедиң ап, орулга кирип азырынң планн чедикшиңиң боттандырган. Продукция сайгарының планын 106,8, куш-ажылдың бугурулгелерин 100,3 хуу күтүскөң.

«Тыва көдөз тулуг» трестин автобаазы кварталда тонна талазы-биле чүдө сөөртүрүн планн 108,9, күш-ажылдың бугурулгелерин белидерин — 124,1 хуу күтүскөң чедиң алгаш, автотранспорт бугурулгелериниң чары-жыга тилекчи болган.

Тулуг-монтаж ажилдарының планын 109,3, куш-ажыл-дын бугурулгелерин белидерин планн 108,9 хуу күтүскөң, тулуг-монтаж ажилдарың бот-үзөң чигеңдирин болгаш орулгалар кирип алырын чедикшиңиң боттандыр-

Садыгнын, ниитиниң чемне-нилге черлериниң, амыдырал хандырылгазының болгаш коммунал ажил-агыгжының ажилдакчылары! Совет ки-жилерни хандыраының культ-уразын бедидинер, оларнын негелделерин улам долу бол-гаш эки хандырыңар!

(СЭКП ТК-ның Кызыргыларындан).

БӨГҮН — АЫШ-ЧЕМ УЛЕТПҮР АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ЖУНУ

Аыш-чем ажилдакчыларының байырлалыңга

Москвада Эвеледер бажының Колонналыг залында Аыш-чем улөтпүрүн ажилдакчыларының хүнүнө турас-каткан байырлыг хурал октабрың 19-та болган.

Бо адырын ажил-ишчилерин беш чылдың үшкү чы-лында ажилын дугайында илдеди ССРЭ-ның аът бол-гаш сүт улөтпүрүн министр С. Ф. Антонов кылган. Кол-лективтерин күш-агыгжы чедикшиңиңиң дугайы со-циалисттик чарыштын мурнакчылары чугаалаанар. ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Дарганынң оралакчыы З. Н. Нуриев, ССРЭ-нин аыш-чем улөтпүрүн министр В. П. Ленин, СЭКП ТК-нын, министерстволарын болгаш ве-домстволарын харысалгалыг ажилдакчылары ол хуралга олтурушкан.

Хуралдын киржичилери СЭКП Топ Комитетинге, ССРЭ-нин Дээди Совединиң Президиумуна болгаш ССРЭ-нин Ми-нистрлер Чөвүлелинге байырлыг чазганы бир үн-биле хүлээп алган.

(СЭТА-ның көрр.).



Кызылдың сүт комбинатында Гаина Бурсева мыда үш чыл ажилдап турар. Ол үениң дургузунда эвээш каш төрөл мергежида чедиң алган. Баштай ол саржак хаймдарыкчы-зы, оон соонда сүт савалачылыг турган болгаш ам ак сар-жак савалаар автоматта ажилдап турар.

ЧУРУКТА: автоматта Г. Бурсева.

В. САВИНХТЫҢ ФОТОЗ.

СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ

Черин кылымал спутниктерин амыла тургаш, хары-лаа системаларын улам ийи хөгжүдерин программалыг дүүшүр «Молния-2» дээр харылаа спутник бекит-тир орбитага салып үндүрерин Совет Эвелединге 1973 чыл-дың октябрь 19-та боттандырган, спутникниң бодуна си-стеманы ажилы чалгыларынң саниметриг диапозонуна ажилдарын хандырып турар ретрансляция аппаратуразы тургуска.

«Молния-2» спутник болза Совет Эвелединге ырак-узакка телефон-телеграф радиохарылаазын системаны амылаа чорукту хандырагына, «Орбита» четкиңиң пунктуларына ССРЭ-нин Топ теледенинеңиң программалык дамчыдагыга болгаш улустар аразың калды ажилдакчыларыңа ажилдакчылар.

Спутниктиң бөмбүрктиниң онугу кезинге аңагел (он бе-дин) 10600 километр болгаш мурнуу кезинге перигей (ан чавыкы) 630 километр орбитага салып үндүрерин. Спутник-тин даскенириниң үеңи 12 тас 16 минутта, оон орбитазы-нын ийленчээ 62,8 градус.

Теледениниң программаның дамчыдарыга болгаш хой каналдыг ырак-узак радиохарылааны боттандырагына амылаа аппаратурадан аңада, команда-хөгүчөд компе-кизиңиң аппаратуразын база уг-шты тыварың, орбитаны таварыштарың болгаш спутниктиң энергия хандырагы-зынң системаларын спутникте дерип тургуска.

«Молния-2» спутникти дамчыштыр харылаа тударының сенсыларын көрдүгөн программа бугураар чорудар.

УШКУ КВАРТАЛДЫҢ МҮРНАКЧЫЛАРЫ

СЭКП-ның Чөөн-Хемчик райкомунуң бюрору болгаш ажилчы чоннар депутаттары-ның район Совединиң күтүскөчү комитетин колхоз, совхоз-тарынң социалисттик чары-жыңың үшкү кварталда түн-нелин чугаалажы көргөн.

«Болышев» совхоз кө-дөз ажил-агыгжы продукция-ларын бугурур, ону күрүнеге садар, малдын баш санын өс-түрүр талазы-биле бектик көр-гүзүлгелер болган. Чылда 273 тонна сүтү садар тургаш, октябрь бирге чедир пландаң дашкаар 40 тонна сүтү са-дып, чыл планн 115 хуу күт-сөң.

Эт садарының тос ай пла-нын 102, дүктүн чыл планн 106 хуу күтүскөң.

Ол совхозка партия райко-мунуң болгаш райкускомунуң ажил-агыгжылар аразыңа шил-чир Кызыл туугун тымыскан.

Шаңнага сорул кирген Ше-кинниң малчылары мал кыш-таалакшылыга үлөсөргөт белектерин турар. Хойжулар-нын кышталарында болгаш сүт-бараан фермаларында мал кажаларын болгаш чуртталга бажылары бүрүн септетти-ген. Иргит Күдөр-оолта удурт-кан Аргы-Бажы сүт-бараан фермазы ам кыштаанда хонуп алган. Инектерин хун чүрүмүн бугураар чегерип турар. Мал чедикшиңиң барык хой кезин фермада чедирип алган.

Ол ышкаш 100 хойга онааш-тыр 102 хурган, бир хойдан 3,2 кг дүк алган мурнакчы хойжу Дорбест-оол Кара-Сал кыштагалашына үлөсөргөт белектерин, бодунуң өт-бүс-сегин белектерге, кыштаалда чедирип алган. Ажил-ишчи хойжу мал кажаларының болгаш бажының септелгезин эки шынартып кылдыр кылган. Ындыг мурнакчылар совхозта хой. Олар боттары-ның күш-ажылчы чедикшиңи-нерин Улуг Октябрга бараал-гадып турарлар.

Х. КИМ-ООЛ.

ТУДУГЖУЛАРЫНЫҢ СОРУКТУГ ИЖИ

Анык хоорай — Ак-До-уракта бугурулгелер, куль-тура-амьдыралдыг болгаш чурталганың 4—5 хайт чаа бажылары Кара-Даштын теи-лери-биле адаанашкан чүдө-лег улам негемип турар. Олар уран-шөвөр тулугжулар-ын күжү-биле туттукпур турар деп чүдө билингер.

Бүтү-эвеледин социалисттик чарыжыга илдепкелиг кириш-пешкен, «Тыва даг-дугу ту-луг» эргелдигиң тулуг-жулары күрүе планын болгаш социалисттик хүлээл-гелерин күтүскөң тала-зы-биле бо чылдың 9 айла-рында чамдык чедикшиңиңи-рин чедиң алган. Ылайыга чыл-дың үшкү кварталынң план-ныг тулугжулар боттарының күжү-биле 125 хуу күтүскөң. Ол болза Октябрь байырла-

лынга оларынң төлөптүг белең болуп. Чоокта чаа тулуг эр-гелдигиң парком болгаш проф-эвелединиң каттышкан тулуг комитетин эртен кварталдың түнүслерин үндүргөш, тилекчи-лерге шаңдаларын тымыскан.

Тулугжу бригадаларың аразыңа чарыкка ийги участко-та Данырык Калдар-оол удурткан дашчы-бызакчылар бригаданың планынң онаала-дын 112 хуу күтүскөң, үшкү кварталда тилекчи болуп ту-ген. Ол бригадала шилчир Кызыл тукут болгаш 100 рубльдыг акша шаңгалын ты-мыскан. Бирги участкога даш-чылар бригаданы (Бригадирин Салчак Кара-оол) планын со-рулганы 104 хуу күтүскөң, ийги черин алгаш, шилчир ымырмелди болгаш 50 рубльдыг акша-шаңгалын алган. Ыла-чаарга Ооржак Тараачын

Чоокта чаа мурнакчы бри-гадаларга шаңдаларын байыр-ладыг байдалга тымысп тур-ган хуралга тулугжулар беш чылдың шиптирлэп үшкү чы-лының дортук кварталында улам күженишкениң ажил-дап тургаш, күрүе планын болгаш социалисттик хүлээл-гезин долдур болгаш ажил-күдүрүр азынаныр. Олар бо хүннелде Октябрь-ның социалисттик Улуг ре-волюцияның 56 чыл онуга ут-куштур чарышты улам калба-рып, сорукту күш-биле амыла-дап турар. Партия, профсо-юз болгаш комсомол органи-зациялары чарыштын азын-тын белидеринге, оон үр-түдөңдигиң чедиң азынаның улуг кичээлгеиңиң салып ту-рар.

Ю. ШАГДЫР.

«Тыва даг-дугу тулуг» эр-гелдигең партия эге органи-зациязыңдык секретары.

Мал болгаш чер ажилының продуктулары элбекшизин дээш

1972—1973 чылдарың кыжынында мал ажилының продуктулары бугурури бол-гаш белектерин көүдөлдери дээш Комму-нисттик партияның болгаш Совет чазактың көдөз ажил-агыгжы ажилдакчыларының Бү-гү-жылда доктаалы-биле бистик. Дур-жула станицияныг коллектив калбар-даа аажок тулуг согуургалдыг танышкан, ийи-биле дегээң.

Ылчанга ажил-агыгжың бугурулге кол-лективтер боттарының бар аргаларын сана-ан көрөш, тоску беш чылдың шиптирлэп үшкү чылында көдөз ажил-агыгжы про-дуктуларын бугурур талазы-биле, ферма, бри-гада болгаш өске-даа бугурулге кол-лек-тивтер база кижэ бүүрүзү тус-тузуңда бе-диктен хүлээлгелерин алган. Станицияныг дирекция чери болгаш ажилчы комитети коллективтер аразыңа социалисттик чары-шты организациядан, оон негелдериң ажил-дап кылган, бугурулге хуралыга калбаа-дык чугаалажы, кижэ бугурулге таныш-тырып чедир.

Чыл эгезиден бээр Дуржулага станица-зында ажилчы комитетин, оон бугурул-ге-массалыг ажилдар талазы-биле комис-сиязы болгаш чер-челде профсоюзлор органи-зациялары кижэ бүүрүзү хуула алган со-циалисттик хүлээлгелерин канчаар күтүскөң турарын доктаамал хайгарал, оон түд-нелерин өй-шаала үндүрүп, чедер, чет-пестерин бугурулге хуралдарыга сайга-рып келген.

Материалдыг кескиртиң боттары-ның холу-биле тулуп бугурур турар бистик эрес-шудуру малчынарымыстың, механизаторларымыстың болгаш өске-даа ажил-ишчилериниң эртен чыл айларда кылды бугурур ажилдарында мал чи-хтердер ап көрөзтиер. Мал ажил-агы-

жының ажилдакчылары эртен тос айлар-ның дургузунда күрүнег эң садар пла-нын 105,9, сүтүгүн—102,5 болгаш дүктүн —100,2 хуу кылдыр күтүскөң. Ол ыш-каш малдың баш санын өстүрүр талазы-биле планын ийиштыг бола мал талазы-биле 110 хуу, хойнуң—121 хуу күтүскөң.

Эртен чылдың бо үеи-биле дегенерге, сүт, эт бугуруриң азын көүдөлдө, бир саар шекке онааштыр сүт савыдазы база өскөн.

Малдың семитилгезин эки организа-ция чорутканмыстың түнүслерин күрү-нег садар хойнуң ортумак дегендеңиң эңир чы-лың 38 кг турганында бо чылдың 47,9 кг, азы бир башка онааштыр 9,9 кг, мыс-тың бола малдың 403,5 кг турганында 405,8 кг, азы бир башка — 2,3 килограмм чедир белең.

Хову ажилының ажилдакчылары бо чы-лын 9750 гектар черге тараа культулары-нын чажып тарааш, агаар-бодуштук та-арымча чок байдалдары турза-даа, бир кек-чер бугурулгелер ортумак-биле 10 центнер дүжүтү ажаар абышкан, күрү-нег 1950 тонна таранын саткан. Ол ыш-каш мал чегинге хергелээри-биле 3000 то-нна тараны республиканың колхозтарыга болгаш совхозтарыга садар дээш, 1500 тонна эки шынарлыг үрзенин белектерге болгаш ажил-агыгжың шөлдеринге кел-чир чажып тавып 2000 тонна үрзенин урган. Оон аңгыда 30 га черге тараан кар-тофельга га бугурулгелер 145 центнер дүжүтү; 15 гектар черге олурткан ногоа-дан га бугурулгелер 120 центнер дүжү-түтү ажаар алган. Нитиниң малыга 2800 тонна ситени, 8000 тонна силосту, 200 тонна сенажы болгаш 265 тонна эки шынарлыг сген далганын белектерге база

3500 тонна саваны болуп сараттаган.

Алган социалисттик хүлээлгелерин кү-түскөндө түнүслерин чарыштың тилекчи-леринге материалдыг болгаш моральдыг дегим-чени көргүзүп турар. Чижээ, хову бригада-лары бир дугаар чери алган кижиге шилчир Кызыл тукут тымыскан, ол хун халас чегерер. Бригадалар аразында калбарган социалисттик чарыштың түнү-слер беш хонгаш-да үндүрүп турар. Бирги черин алган бригадала шилчир Кы-зыл тукут тымысп болгаш мурнакчыларга Күш-ажылчы алдарын туугун көдүрер. Мал ажил-агыгжының фермаларында соци-алисттик чарыштың түнүслерин он хонук-тан, ай болгаш кварталдыг үндүрүп турар. Мурнакчы кадарыңалар болгаш саямчы-ларга база бызаа ажаакчыларыга шил-чип чорур кызыл тукуташтарыңа база ак-ша шаңдаларын тымысп турар.

Хойжулар аразында чарыштың түнү-слерин кыштыг баштайгы ийи кварталда-рында бир удаа үндүрүп, алган чаш малды менди ажаап ап, кадарын турар, хонук бажы менди, семис-шыраак болган хойжуларга бирги кварталдыг үш айла-рында 30—30 акша, ийги кварталдың үш айларында 50—50 акша шаңдаларын со-циалисттик чарыштың негелдериң бугура-доктаамал тымысп келген. Ук шаңдалар-ын доктаамал ап келгенер: Монгуш Да-дар-оол, Оюн Марий-Норбу, Оюн Сырат, Монгуш Хонук-оол, Ондар Сарыг, Күжүгет Хезиг-оол олар болуп.

Хойнуң массалыг оолдакшынының үе-инде сакманыштыр аразыңа база соци-алисттик чарыштың организациян турган. Ол чарыштың негелдериң бугураар хүлээп ал-ган хураганыңар менди доруктурга, улуг хойжуларга дузаа бергеш, телеви-зор-биле шаңдалган Оюн Дүү-Дарыны,

С. ОЮН.

Тываның көдөз ажил-агыгжың Дуржу-ла станициянда профсоюзлор ажилчы комитетиниң даргасы.

Тожунун аңчыларынын сөзү

Тоора-Хеминд Култура бажыныга Тоюу району аңчылары чыгып, куралдаан. Аңаа Тоюунун ырак суулары Садлам, Хам-Сыра болгаш өске-даа черлерден аңчылар келген. Аңаа олар эртен чылдың хар улуг болганын даянаарына улуг бергендешкини болганын демдегеп бо шийтирилг чылда олчалыг аңчыларын чугулаан чугаалашканнар.

Эртен чылдың сезонунда аңчылар талазы-биле бедик мергежилдин көргүзүп, оңаа-амг келгенерин аттарып маанаа алаан. Сезонда дуржулгалыг аңчы 400 рубльдин өлүгү тывар ужурул турла. Михаил Чумаков 764 рубльдин өлүгүн, Ериферий Килин 637 рубльдин, Валерий Ломачев — 636 рубльдин өлүгүн дужааганнар. Ол ышкаш «Тоора-Хем» совхозта К. Нагазы, М. Мырза, А. Тесерек болгаш өске-даа аңчылар база он ажыг киши өлүгүп, олчалыг келганын.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинде бо чылдың сентябрында үндүргөн доттаалыг эсугаар аңчылар сезонунда керээ чарып анып, планнар күүсөдиринин талазы-биле негелдерин аңаа иштекел кылган райкууском даргазы А. Колес аңчыларга таныштырган. Чарган керээ эсугаар Сымтг-Хемде күрүенни аңчылар-тывыш аңжал-агындаан 160 кишини, Тоора-Хеминд кооп-аңчылар-тывыш аңжал-агындаан 500 кишини ажыг сезонда аңчыларын планнаан. Оларын аразында штаттыг болгаш көдөз аңжал-агындаан аңчыларды аңжалдан турар аңчылар 400 рубльдин, анып эгелен чоруурлар 200 рубльдин өлүгүн дужаар ужурул.

Бо чылдың аңчылар сезонунда Тоюунун аңчылары ният-а-биле 193 муң рубльдин өлүгүн дужаар. Оң иштинде 139 муң рубльдин өлүгүн Тоора-Хеминд кооп-аңчылар-тывыш аңжал-агы, 60 муң рубльдин «Тоора-Хем» совхозу, Сымтг-Хемде күрүенни аңчылар-тывыш аңжал-агы 54 муң рубльдин өлүгүн салар. Тайга-сынарда аңчы элбиз хынаар шенелде аңаашкынарнын түнелдери-биле алырга, аңчыар бо чылын тарамык байдалыг турунчаан болуп турар. Ичкээ-даа аңчы үнүн кижиги бүрүз планна болгаш бедиктеп күдээ-гезин күүсөдир дээш, бар ар-

галарын аңчыларын чугулаан иштекел айткан. Эртен чылдарда «Тоора-Хем» совхозтун аңчылары аңмең өлүгүнүн чамдык дүрүмүнерин үрөн турганын фактылары бар. Бо сезонда ол кажимдышкынарнын катаптаас ужурул. Бо аңчылар-тывыш сезонунда материал-техниктиг баазаны колдуунда тургускан. Тоора-Хемде кооп-аңчылар-тывыш аңжал-агындаан аңчылар курттаар 15 кезек бажычгыштарын немей туткан. Тоюу тайгаларын аңчы-агы уагында ушугаа 151 аңчылар курттаар бажычгыштарын кылган. Өлүк-тывыштыг баазанын ба-за тургузуп белеткен.

Сымтг-Хеминд аңчылар-тывыш черинге эртен чылдың муң рубльдин чарыгдан. Тоора-Хемде кооп-аңчылар-тывыш черинге 21 муң рубльдин үндүрүп берген. Бо чылын кооп-аңчылар-тывыш аңжал-агында 29 муң рубльдин чарыгдан көргөн. Тоора-Хеминд аңчылар мунар 250 аңжалын ният болгаш элбиз каш-сангит автомашиналарын, тракторларын белеткен. Аңаашкы үнелде анытарспортту база аңгылар. «Тоора-Хем» совхоз аңчыларга ажылаар 400 аңжалын ният, 50 аңгы белеткен.

Аңчыларын бо сөт-хура-лыг мунаркы аңчылар Кол Нагазы, Баран Балбир болгаш өске-даа тывышчылар бедиктеп күдээ-гезин ап, райондуг сурагыл аңчыларын социалисттер чарычте кийтирганын. Райондуг сес аңчы-агында бедик көргүзүлгери чедип ал келгени дээш өрөткит белеткер-биле шипаан.

Райондуг мунаркы аңчыларын сөдүгга республика-нык бүгү аңчыларынга кийтиргенин күдээп алган. Ол кийтиргенде аңчылар-тывыш талазы-биле күрүте-планын декабрь 25-те күүсөдирин, ол сураганын боттандыры-биле сезон дургузунда 30 аңжал аңчыны аңаашкы мергежилдинге өрөдип, тыпкаш өлүктү эки шынаарыг белеткен, аң кижини баштайт болбазырадылгыш эки-жидериче онза сагыш салы-рып, өлүк тыварынды мунаркы аңчыларын калбаа-биле аңгыларын айтып турар.

А. ПАВЛОВ.
«Шынык» штаттан, даш-каар корреспондентини.

Күш-ажыгыч ээлчегде

Беш чылдың үшкү чылы-нын сөөлүгү кварталы эгелден. Эртен үшкү кварталда «Улуг-Хая» совхозтун аңчы-ничилири багай эвес аңжал-даан.

Октябрын социалисттер Улуг революциянын 56 чыл онгата уткуштур күш-ажыгыч ээлчеге киришпешкан, совхоз тос айларда күрүенге сүт са-дар планын 117, эъттинин 99,5 хуу, чылда дүз дужа-рын 100,1 хуу күүсөдир ал-ган.

Совхозтун аңчы-ишчилери ният-а-биле 9257 тонна си-

тевин белеткен алган. Ният-нын малын хур кыштагыла-рынга өргөжөк чугула бөдү-дү ченин курларынын көвүд-дир-биле саваң престээрин, көк сула белеткенин уламчы-лавышаан.

Күсүк сезон дургузунда мал ченинни белеткенинге иштекел киржи келген мунаркы механизатор Кандан Кызыл-бол агы үеде саваң престээринде хуу нормазын 130—140 хуу күүсөдиршаан.

(Бистиң иорр.).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ КОЛ ЧҮВЕ-ТУДУГ

ХАНОЙ. (СЭТА). «Тудуг дугайнда чугаалап-тура, бие болза Вьетнамның бөгүгү амыдыралында эн-не чугула чууд ол деп турар бис» — деп СЭТА-ның корреспондентини-биле беседазын ВДР-нин күш-ажыл министрнин ора-лакчы Фан Ван Хуу болу-нун дыкнагын эгелден.

Демократтыг Вьетнам бөгүн аажок улуг тудуг шөлү болуп турар. Вьетнамның амыды-чоннар партиясы болгаш рес-публиканын чааа амыды-чыгын, күш-ажылчы тараа-чынарын мурунча — да-йын үрэн экономиканы, чур-талга фондун, школаларын, көвүртүлгенин болгаш орук-тарыны кыска хуусаала катап тургузар деп сорулган сал-ган.

Катап тургузушунун көр-дүнгөн программанын чедии-ниниң күүсөдир мергежил-дик кайларын, ылаңгыа ту-

лугжуларын улуг армалык чокка хоржок болгай.

Улус ажил-агынын аң-гы-аңгы амыдыралында ажил-даар специалистерин 200 муң кижиги отрядын чокку чылдарда өрөдир болгаш белеткер апарар бис деп, минис-трин оралакчы чугаалаан. Ажылчын кайларын белет-керинин эн чугула баазаа — профтехучилиштер четкизи-лам ыңай кайтаргыч бис. Эртен тос айларын дургу-зунда ВДР-ге 200 профтех-училиш ажыттыганын. Оларда 100 муң кижиги 300 ажыг тус-кай эртемге өөренип турар-лар.

ВДР-нин экономиказын кайлар белеткериңе Совет Эмгекчилер Социалисттер Эске-даа курттар хуу дуузын каргы-ч туурар. Эртен чылдарда аңы-дуамалыш курттарын профтехучилиштеринге ният-а-биле 20 муң техниктиг ажил-агыларын белеткен,

Совет артистерниң чедишкени

МАДРИД. (СЭТА). СССР-ниң күрүенниң симфония оркестринин ойнаашкыны Испо-ниада улуг чедишкенин чоруп турар. Оң концерттери Барселона, Севилья, Хави, Овьедо хорайларга болгаш Ба-леар база Канарск ордулук-тарга болгулаан.

Алдаржам коллективке Мадридтиң көрүкчүлери ийи хүн дургузунда адыш часкап келген. Композитор Тихон Хренников болуңуң фортепи-ано концерттери испан дык-накчыларга таныштырган.

«Он эки кылдыр чепе кай-чаар ойнаар боор» — деп, совет артистерин мергежилдин дугайында тус черини солун-нары бижип турар.

Ортенсия Аьенде — Москвада

Реаксылыг шериг идегеттер-нин өлүгү казын. Чилиниң Президентин Сальвадор Аьендине каады Ортенсия Бусси де Аьенде болза чили улустун таварышканы шериг хунтазын халап-тыг үймээн үндүргенин хер-ечин болган. Ол мааырамы херэжэн кижини муңгадал сый шаап шыдааан, боо-чеп-сэн холунга туруп алган, маадырлыг-биле амы-тынын оскуган Президентин хер-ээн ол уламчылап турар. Чили улустун революсчун бүгү чаалап алышкынын тер-рор болгаш хан төгүшкүнү-биле, уузкаары оралдашкы турар реакциянын кенин-гүлүгелерин дугайын Ортенсия депшилегит хой-инизин Ортенсия Аьенде чугаалап берип-чоруп.

Ортенсия Аьенде октябрь-ниң 19-та Москвада чедип келген.

Президент Сальвадор Аьенде-биле калы чыл четпес үе мурунда-ла чоразын Совет Эмгекчилер чедип кел-генге сепкини аажок хайынгыч тур — деп, ону ут-куп челе берген журналистер-ге аалчы чугаалаан. Соци-ализмин баштайт чуртуңуң деткичезин болгаш дуула-мчызын чили улус кажан-даа

Төөгүчүлөр семинары

БОНН. (СЭТА). Төөгү тал-зы-биле совет болгаш бармын-герман эртемденерини се-минары Майниңге болган. Оң киржикчилери Германия биле Россия 1861—1914 чыл-дарда деп темага иштекелдер-ни кылган.

Ол парзала конференция-зыга совет төлөөлөрүн уукутчузу академик А. Л. Нарочницкий болгаш, немец төгүтүлөр Эмгекчилер дарга-зы В. Коппе (ГДР) олар сем-инарын түнелдиге сепкил ханып турарын илгерилеп, ол болза совет болгаш бар-мын-герман төгүтүлгенин аразынга калы амылжы-тавы хотжудеринге ийги-лээр дээрзин демдегеленер.

Ажыл

соксадышкыны

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Көдөз ажил-агы машина тудуунуң эң улуг «Интернэшнл» компа-ниянын заводтарында 40 муң ажилчыларын ажил соксадышкыны эгелден. Авто-мобиль, аэрокосмос үлестүрү-лү болгаш көдөз ажил-агы машина тудуунуң ажилчы-нарын каттышкан профес-сияларын даргазы Л. Вудко ол дугайын Чикагога нарлаан.

Ол компания-биле профес-сияларын күш-ажыл дургу-зунда ажилчыларын дургу-зунда 27-де тоитен, мычала-да ажил төлөөлөрн көүдө-дир, ажилдарын байданып экижилер дугайында профес-сияларын негелдерин ханды-рарында бүдүргө элери ойталааннар.

Ол компанияны чурттуң 11 штаттарында 38 заводтары ажилын соксаткан.



«Чилиниң улугуңуң херээ — дешиле-лиг бүгү кижиги төлөөлөгүн херээ деп улаанышкыны кылдыр эп-сеткил каттыштырганын делегей конференция Хельсинкиге эртен. Чили де-мократтарын деткириниң бүгү делегей Дим-чазышкын улам иштекелдери оң кол сорулган болган. Конференциянын ажы-лыкта Совет Эмгекчилер-биле төлөөлөгүн хой-хой орта-нашкыларын төлөөлөгүн кириш-кен.

ЧУРУНТА: үймээнчилер элүткен пре-зидентиниң уруу — Исабель Аьендеге конференция киржикчилерин байыр че-дирип турары. АДН — СЭТА-ның фотоу.

ЧООККУ ЧӨӨН ЧҮКТЕ ДАЙЫН ЧОРУДУЛГАЛАРЫ

КАИР. (СЭТА). Египеттиң чепсектиг күштери эртен хүн-дүз дургузунда дайынга ууру Синай фронтуңуң бүгү шугуңуңа аар тулчушкун-нарын чорудуп турган.

Фронтуңуң топ кезеге ууар чуудулг деткичезин-биле Египеттиг курат чер шериг-лер дайынга дикт күштер болгаш техника талазы-биле когараларын таварышкы-шаан, дайынчы сорулгаларын чедикчилерин күүсөдир тур-ган. Дайынның фронт шугу-гунун эртин келер артыгыл болган кезек шериглерин егип-пет шериглер чамдык учас-токтарда бүзүлгелер алган дээр-зин шериг команданын дык-наткан.

МЕН агентилелдин коррес-пондентинин аңаашкыны тур-гарын эсугаар алдыга, изра-ильдерин үш хүн дургузунда калтаалыг ууар халаашкы-нын египет шериглер ойтур шап-каш, инициативаны холун-га алган.

Синайга тулчушкуннарын дургузунда ол эн-не улуг бол-ган ууар шааар халаашкы-нар египет армияга хертерт болган таварылга эвес болган, олар ону дайынга улуг ко-гарадыг кылдыр ойтур шап-

кан дээрзин корреспондент би-жил турар.

Египет ууар чууду база дай-ынның танкларының мөөд-нөшкениңе согушкуннарын кылган, чамдык танкы-ларын сүрүп, уузкап тургу-лаан.

Египет Араб Республиканын агаардан халаашкыга ууар камгалал кезектери израиль самолёттарының египет аэро-дромнарга болгаш фронт ту-руштарыга халаашкынын ойтур шаап турган. Дайын-ның 12 самолёту, 3 верто-ледун уузкаан, үш израиль удудукчуу туруп алган.

Эзээн каш израиль корабль-дер Порт-Санад хорайын хала-ашкы объекттерин боола-рын оралдашкан. Израиль бир корабльни сугже дүжүрүп кириген.

ДАМАСК. (СЭТА). Сирий-израиль фронтуда күжениш-кенин танк болгаш артилле-ри тулчушкуннары сокса-вайн турар. Сирий артиллерия израильдерин мөөдөттинген районнарында фронтуң бүгү шугуңуңа боолашкынын со-гушкуннарын кылдып турган.

Ол хүнгү тулчушкуннарын

АКШ-ка нефть бээрин соксаткан

ЛОНДОН. (СЭТА). Араб эмир-ат Абу-Дабинин чааа АКШ-ка нефть үндүрүп бээрин соксадыр деп шийтирнэ хүлээп алган.

Рейтер агентилелдин Кувейттен дыкнамып турарын эсугаар алдыга, Чоокку Чөөн чүкте болушкунга хамаарыштыр Ираның талазында болур кандай-даа чуртка хамаарыш-тын дыкыг хемчеглерин база алган турар дээрин Абу-Даби-нин нефть талазы-биле министри Аль-Отейба сагымдырган.

Найыралдыг ужуражылга

ПРАГА. (СЭТА). ЧКП ТК-нын Чингине секретары Г. Гусак биле ийи, найырал-дын аян-чорун кылдып челе берген ЧКП ТК-нын Бирги секретары, БУР-нун Күрүне Чөвүлелиниң Даргазы Г. Жив-ковтун найыралдыг ужура-жышкыны алаа болган.

ДЕЛЕГЕЙ ШУУЛГАНЫ МОСКВАГА АЖЫТТЫНАР

Наш-ла хонгаш, октябрь 25-те, бүгү диптерин хой-ни-тизин төлөөлөгүнүн мурунча өмүр чатаат Кремль-дин Сөздарлар орауунуң экижтери хунгайтелдиги-биле амыттынып келир. Тайбыңга ынакшылыг шунтерин Бүгү-делегей конгресси бөдүңүң амылын ол ордуга эгелээ. Бөдүң-га чингелгенин чүве чок ол, шуулганга 130 чурттан 3 муң ажыг делегат, делегейин болгаш девиисорлеринин барым 100 организациязында төлөөлөгүн кирипир. Конгресске белеткел наш-даа ай үргүлчүлөп келген. Шуулган ажитты-нып турда, оң киржикчилеринин мурунча чүве чугаалап бээрин Делегейин белеткел комитети СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтен дилзэн.

Тайбыңга Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүү, Тай-бың камгалалыг Совет ко-митетинин харыскалгы сек-ретары Михаил КОТОВ кон-гресстиң ажиттыларынга хол-баштыр Парладал медээлери-ниң агентствозун коррес-пондентиниң айтырларына харын берген, ону моод аалайда парладывас.

Тайбыңга ынакшылыг күштерин Бүгү-делегей кон-гресси чымдаларынын ийе-зы кажан тыттып келгенга? Ол шуулганын уткамы бол-гаш онзагач чууду чүдө?

Делегейин дүшкүрүлүг чорувуң кошказкыны бол-гаш янзы-бүрү ниятлеп тур-гузулгү курселдерин тай-бың кожа-хелбэз догунаш-кынын принциптеринин улам баянкаттынып кел чыл демдээ болуп берген. Бистер, тайбыңдын талазакчылары, боттарынын — болзаларын-ысты болгаш ажил-херте-ривисти харын оң-биле хол-

гускан. Профвеледеринин херэжениринин аныктарың, шапжын болгаш өске-даа хой-ниити организациялары-нын делегей төнтери конгрес-стиң дөткөн.

Конгресске ажиттыг кыл-дыр хой-ниитиниң санал-опа-лы алдынын эсугаар ийдири Делегейин консултанттыг ийи ужуражышкыны бол-гаш чигизин чок. Ол ужура-жышкынын марта болгаш июльде Москвага болган.

Делегейин консултант-тыг бирги ужуражышкыны-га безин делегейин 40 болгаш 60 чурттан 81 национал ор-ганизациянын төлөөлөгүн чы-гылаан. Хой-ниитиң болгаш политиктиг күштер тайбы-нын Бүгү-делегей Чөвүлели-ниң чалайгазына харын кыл-дыр Москвага ийин онза хой келген. Профвеледерин-иниң демократтыг федерация-зын болгаш күүш-ажылдыг Бүгү-делегей конфедерация-зын болгаш тайбың чүдө хосталга дээш Делегейин хер-эженин лизанын хурээ-хитеринин Бүгү-делегей ө-чүлелиниң болгаш Европа ку-релдеринин католиттеринин Берлин конференциязын, эртем ажилдашкынын болгаш Бүгү-делегей федерациязын болгаш дүжүрү база тайбың дээш Австралия конфедерация-зын, Африка уластарын эл-сегет каттыштыралга-ның организациязын бол-

гаш КНО-га ийи бээриниң каттыжышкынын Бүгү-делегей федерациязын, араб чурттар лизанын бол-гаш Африка чангыс эл ор-ганизациянын төлөөлөгүн чангыс столга чугаалажып олурдукчунар. Каттышкан Нациялар Организациязын, оң спешализастан чамдык комитеттерин төлөөлөгүн ужуражышкына келген.

Делегейин консултанттыг ийи ужуражышкынын киржикчилерин дегейин 59 организациязын болгаш 78 чурттуң делегатын болган. Тайбың болгаш кады ажил-дажылга дээш туржуп турар хой салыг девиисор болгаш национал организациялар ол үеде-ле конгрессти чымдаларын ийдири турган болгаш ону чуудулг кылдыр көргөнү толаргай айткан. Тайбыңга ынакшылыг күштерин Бүгү-делегей конгресси Москвага чымдалар талазы-биле Деле-гейин консултанттыг ийи ужуражышкынын дегей харылдааларын национал ха-маарышпас чорукка болгаш чангыс эл, социал депши-лге, хосталга, чалтүр чорук-ка болгаш тайбыңга үндө-лөш тургузарыны улаңаан чуудулг болгаш тура-со-рукту хой-ниитиниң санал-опа-лынын янзы-бүрү агыма-рында аажок калбак непе-рээни болгаш даялалын киригени көргүскен деп, ужу-ражышкынын дыкнамында чугаалаан.

Конгресске Делегейин бо-

леткел комитетин ол ужура-жышкынын үзүндө тургускан. Тайбыңга Бүгү-делегей Чө-вүлелиниң чингине секретары Ромеш Чандра оң күтүс-көмү баштай берген. Конгрес-тин он үш комиссиязын амы-лыгына материалдар белет-кер талазы-биле ажилчын бөдүктерин тургускан. Комис-сиялар даражылыгы айтыр-лары өөренип көөр бол-гаш чугаалажыр болган: тай-бың кожа-хелбэз догунаш-кын болгаш делегейин аймак чок чоругу, Индия-Кыдаттын болгаш Чоокку Чөөн чүдүгү айтырлыгы; Европанын аймак чок чоругу болгаш ка-ды ажилдажылга; Азияга тай-бың болгаш аймак чок чоругу; чепсекденнишкени дүжүр-гө; национал хосталга; колони-ализмге болгаш кеш-сөөк ал-гар чорукка калып дөмшөк; долгалдыр турар бойдусту камгаларың херэжиге кады ажилдажылга; өөрелдигиң болгаш культураның талазын-га кады ажилдажылга; эко-номиктиг болгаш эртем-тех-никтиг кады ажилдажылга; плжиниң эртерери болгаш тай-бың делегейин чазактар бол-гаш чазактарын эвес орган-изацияларын кады ажилда-жылга. Ынаага, Делегей-ин белеткел комитетинин күтүсүмү Чили дугайында ай-тырнын тускай тургускан ко-миссияга чугаалажып көөр боолашкынын илгерилеген. Де-легейин ажиттыг чоругу улам ийи кошкатыры-базе

холбаламы, бистиң үевиштиң эң чуудал айтырлыгын кон-гресс көөр апары оортан ба-за ийден-дир.

Конгресске аажок улуг кал-бак белеткел болганын дугайын чугаалап тура, мын-дыг чуудулг дугайын чугаалавайн баар артам чок, чүд дээр, конгрес-ске белеткелге хамаарыштыр бо эртен чыын янзы-бүрү чурттарга делегейин болгаш аңгы-аңгы девиисорлерин хой төлөөлөгүн конферен-циялары, шуулганнар, кон-султанттар болган. Ол ужу-ражышкынын киржикчи-лери амы үеиң хүн бүрү-дөгү эң чуудал айтырлыгын чугаалашкан, конгрессти бүр-дүң дөткөн турарын илгерилеген.

Соолгү медээлер эсугаар алдыга, конгресске киржирини — 130 чурттуң янзы-бүрү ор-ганизациялар чопуушканын. Ынаа-даа бо дээр, чүдө баштайт медээлөр-дир.

Бистиң чуртувустун ажил-чынары болгаш колхозчу-лары, эртемденери болгаш сту-денттери, инженерлери бол-гаш эмчилери, пенсионерлери болгаш бажы ээни херэжени-нери конгрессти ийи-биле бот-тарында дөткөн турарын илгерилеген муң-муң тага-ларын, медээлелерин, резо-люцияларын конгресске ийи бээриниң Совет комитетинге чоруткан.

Тайбың кожа-хелбэз до-гунашкынын принциптерин улам ийи бажыларынга.

оларын бүгү делегей амыла-ралының норма-чигээ болу-рунга конгресстиң кирер боттук салышкынын дугайында чүңү болап турар си-лер?

Бистиң болап турары-амс-биле алырга, конгресс ай-тырлыгын чүдө чугаала-жыр эвес, харын тайбыңга ынакшылыг күштерин дем каткан хөдөлгөнчилериниң боттук программанын база ажилдап кылдыр калбак ар-галарлыг.

Конгресстин онза чуудал бо-лушкун болурунга кандай-даа чигизинишкын чок. Ону дөткөн турар күштерин со-ставын калбаа болгаш бүгү-нүгү тайбынын, аймак чок чоруктуң, кады ажилдажыл-ганын айтырлыгын бүгү талааларына хаара туткан плат-форманын дык улуг, хөдө-лгөнчилерин чангыс элдин хүнүн-не өзүг орамы оң ма-гдалылы болуп. Конгресстин эртер апар байлалары-даа, оң демократтыг принципте-рин-даа: ажил, бүдүштү, са-наа-оваларын хостуг илере-дир, калбак чугаалажыл-гала, чангыс элдин чедип алы-рыне долдааткан хужениш-кенин ийиң чопуушканын-же чүткүз оң магалдылы болуп. «Тайбың — бүгүдениң болгаш кижиги бүдүштүгү ке-рээ» Конгресстин ол лоулуң бүдүштүгү болгаш кижиги бү-дүштүгү ажил-чорудуула-нын дайынчы программаны бо-луп бар чыдар.

(ПММ).

ЯНЗЫ-БУРУ
МЕ ДЭЗЛЕР

Ажылы эки

Каа-Хем районундагы культура албан чөйрөсүндө жашагандардын арасындагы чөйрөсүндө коммунисттик жаштардын өсүшү талаш-тартууларга айланды. Ажылы эки райондун иштин-биле чөйрөсү сөз куугундагы албан чөйрөсү бар. Тодаргайлаарга, чеди культура башчылары, сөз кездештер, бир музыкалык чоңго бараан болуп турат.

Райондун культура жашагандары тоску беш чыдагы үчкү чыдагы колдонуу ажил-чиринде бекит утка-шынарым оюн-көңүлдөрүн көргүзүп, улут ажалдарын кылып чоруткан. Бу талаш-биле Са-рыг-Септин эш Харченко ди-ректормуну Кутлора башчы-лык ажилын ооздоп алтыры эргекке чууга. Биле «Ро-мантик» деп агитбригаданын артистери бо чыдап дөргөн ажит концерттерин чоңго ба-раалаткандар. Оң-биле че-редештир дика хөй лекция, бе-седаны, солун кездештерин түс-түс ажил-агиларга органи-застанар.

Культура башчынын мето-дистери эштер Иванов, Само-ленко кездештерин ажил-а-жылы практиктик дузаны че-дирп, эч малайга тематикти-кездештер, диспуттар органи-застанарга улут дузаны че-дирп туралар.

К. ИВАНОВ.

Москваже
чоруурлар

Бойдукка ынак өөрөнччи-лердин тускай болгунери би-стин республиканын элзэн хөй шкөөлөрүндө доктаамал ажилдап, мында дика хөй өө-рөнччилерин хаара туткан. Оң болгунерин киржикчилери чайгы үдө эч кылар ажил-а-жылы үнүштерин чыдап, арга-арыны өртөн болгаш оң-лаа өскө айымдардан камга-ларынга боттарыныч угу-хууун кирип, чоң ортууна бойдукка дамарышкан лекция, бекседанын номчуп туралар.

Бойдук камгаларына иле-кейит киришкен баш кылып чоруткан ажилы даа Чала-намын №1 ортукм шкөөлө-рин өөрөнччилер Сергей Се-мио-нов, Кызылдын №14 шкөө-лө-рин өөрөнччилер Ира Зай-мид, Миша Боккерс болгаш Балгазынын ортукм шкөө-лө-рин оңу класини өөрөнччи-тин Таян Кузнецова олар Москвада улут ажил-агил челишчилеринин делгел-зегне би-стин республиканын шкөөлө-лөрүнүн мурундан кирип эргени чеди алган-нар.

Е. ФИЛИМОНОВА.

Дидим
чорук

Өрт хадавы үчгөдө дидим хөдөлөр керек. Оң ба-рымдарларын көрүп көрзө. Кызыл хоорайныч Шевченко кудумчузунда 116 бажыга хүндүс өрт болу берген. Эле-рин чок турган. Ону баштай-ла кожазы Петр Овсянников эске-рини кааш, доран өрт коман-дазынче долгаан. Боду бажы-ныч соңгазын урөс киргеш, эйт-сеп керекселерин үндүр октан эгелзэн.

Уавадан өрт машиналары келгеш, өскүр берген өрттү өжүргөн.

Бир эвс эш Овсянников өрт-тенин турган бажыныч үнө-лө керекселерин чогуу үе-э-лиде оң үндүрбөз болза, оң эзелери когаралга тавар-жыр турган.

И. ТЕМИР.

Ойнап
алганнар

Иштик үш хуулуг чөшкө-нинин облигацияларын ки-жилер хаахк соңуграл-биле алыр. Оларын тираж болу-рун муруну чарында кайы-даа кассадан садып ал болу-ра, бир эвс акша керек апа-р болза, ону дедир дужааштып болу-ра.

Чокта чаа оң 58-ки тира-жы болган. Апаа Кызыл чур-тут Е. К. Чапышева 500 ру-бль ойнап алыр аас-кежиктип болган. Б. Н. Егоров 20 ру-бль өрткөт облигация-биле муң рубльди ойнап алган. Үш хуулуг иштик чөшкө-нинин облигацияны садып алганы дааш олар өртү туралар.

(БИСТИН НОРР.).

ЗОНА ДЕЛГЕЛГЕЗИНГЕ КИРЕР

Бистин республиканын чурукчулары мурунку чылаардан тура «Социалист Си-бир» деп зона делгелгезинге кирип кел-ген. Ук делгелге 1974 чылда Томск хоорай-га эртер. Апаа челишчилерин кирип дашы Тыванын чурукчулары эртен үнөң дүргүзүндэ дика хөй солун болгаш чаа ажилдарын кылган. Зона делгелгезинге ки-рер ажилдарын шилеп алыры-биле ол дел-гелгени комиссия кегижүнери Кызылга келгеш барган. Комиссияда РСФСР-инд Чурукчулар эзелелин баштаар чериниң секретары А. И. Алексеев (комиссиянын даргазы), И. П. Аброров, Б. А. Пейкин, РСФСР-инд Культура министрствозунуң төлөзү В. В. Рачко болгаш өске-даа төс кегижүнер бар.

Зона делгелгезинин комиссия кегижү-нери баштайгы хүнде бистин уран шилби-чи-рининиң ажилдары-биле танышкан-нар. Делгелгезе кирип эргени 9 мастер-тургун 50 ажим ажилдары чаалап алган. Оларын аразында уран чурулга талаш-биле РСФСР-инд Күрүнө шпацияныч ла-

уреаттары Х. Тойбухааның сес ажилдары. Р. Аракчааның «Көгэриң» (дөрт аяк-тыг), «Ыраажы кыс», «Мөгелер», Б. Ба-йылдының «Арзылаң», «Сарлык бутазы», Х. Минжит-Доржуңуң (мөңүр мурунда кылган) «Мөгө салыкчызы», «Азгыт арат» болгаш сийлбичилер Л. Протасовуң «Мангыс», Т. Тойбухааның «Теве», А. Той-бухааның «Уэс сарлык» дээш өске-даа ажилдар бар. Комиссия Х. Хунаның ты-ынгыр, чогадычы ажилдар турарын демделгешкан, үш ажилдарын хүззеп алган.

«Социалист Сибир» деп зона делгел-гезинге дика хөй ажилдарын киришти-ри-биле шилеп алган. Оларын шилеп ал-ган чурулга талаш-биле С. Лаваның «Теве-Хаа», тыва национал болгаш чекер-терлиг наторморттары, үш портреттери, С. Сарыг-оолуң «Мөңгүн-Тайга», «Арта», «Көгэзээр», «Чайлаңга» болгаш Т. Левер-товскааның «Сакманлык кыс» деп ажил-дарын шилеп алган.

С. ВЛАД-ОЛ.



Даарта Тываның күрүнө филармониязы бодунуң чаа сезонун ажилдар. Ажыдаш-кынага чаладып келген лауреаттар база

бистин филармониянын артистери кирип. ЧУРУКТА: ыры-танчыны «Саян» ая-самблинин танцы бөлү.

„БҮРБЭЭЖИР ИРЕЙНИН ТООЛДАРЫ“

Мындай ат-биле Марнам Рамазанованың тыва тоолдар ая-ны-биле бижзэн тоолдарыныч чыдагы тускай ном кылдыр орус дылга үнгөн. Биле «Севил биле Чараш-оол», «Мөгө-Бел-к», «Ай-кыс», «Күсөжик», «Иениң чүрээ», «Эзир» баш-бу-рун силерге В. Серен-оолуң оюлганы-биле бараалдагып ту-рарымыс «Карах чажының ХОҮ»

КАРАХ ЧАЖЫНЫҢ ХОҮ

Шаян ам... Чырык өртмөчөгө Оюмаа дээр хөргөзгө чур-тан чоруп-тур. Оң үш уруларынч түрөп ирши. Уруларынн хөйери чаа-ла ийи харлап турда, оң апаа Каң-оол чажы-нда тура хөлөкчөт келгени байныч чыгызын хем кегирип тургаш, шапкын саарыга алып, эйде берип-тир.

Өргөңгө ажилың оскундуурамы Оюмаага аар-бергени чыдап келген. Каң-оол дээрге — кайтамчы эки, каткы-хөдүг, кан-дыг-лаа ишти кылар, калайыга болгаш урулгарына хай-ралыг эр-ле болгай. Оон арага-ларга хандып, омонктанып, дүржөктөнип турганын кым-лаа көрбөң, Балдыр сымлас ба-чы ажилдыныч хос-чайында Каң-оол кайтамчы чараш, каас угулдарың үгүлүрлөп кылып, чазаныр турган. Хөңүч чогу — хөдөлөктиң үлүүн болан келгеш, хөрөк-чүрээ дакыжап, мындамалдыр ырагылаар-лаа. Оон ол аялгары Оюмааның кулаанда олчаан эрткан.

Ашаның союнда Оюмаа ала чайгаар-ла агы киян дег алган. Оң кудук-чайык каткы-хөдүгү, куттулуп кээр ко-жаң ырлары-лаа кайда боор. Хөдүгү арны хөлөгеленип, кал-бак хаваа халышактанып, хараагытай чалгыны дег кир-биктери кайгылашап бады келген. Ылалзакко Оюмаа болуу суда салдынаман болгаш оң караа чаштыг олурганын кым-даа көрбөң. Ажыг-шүжүг аакталып келгеш, сарыгымзар ка-рактары улам чалбыраштап, эрпиперин ызырылжып олур-гуда турган.

Оюмааның даш эңи турган. Оң чүтө оң-биле чугаала-жып, дакыш хөргөң ажилып алыр мындай. Ховунуң хову-зунда кожийин үнгөн, чаксаңагырай чалым хаа хүн дайы-биле аялы-буру оңирин кылдыр хуулар турган. Оң даштың чангына Оюмаа Каң-оол-биле баштай-ла ужуражып, оон ынакшылың чыгып сөстөрүн дайылап.

Оюмаа оок болган чаксам хаяга хаваан үстүргөш, ду-гузжы кижиниң дүс дег ажыг-шүжүгү, кудаларын динг кия-ге шыкшап төгүп бер турган. Оюмаага кым дузалактып, оң үш уруларын кым өртүртүп каар боор? Арат-чоң аш-чутка бектеткенге бо-логай. Бу бугуң болан келгеш, Оюмаа хаядан халбатканын, карааның чажын күсүк чөс дөт төп турган.

Чыл эркен. Каң-оолуң дугайында бодалдардан, чаа-ла чардыгыр чорда, Оюмааны база бир айымдык кара булуду бүргөп келген. Оон уруу Ажымаа чажырыкчы дүжүметтиң бир харлыг олгун ажаан, чилинги үзүлдүр ажилдар турган.

Бо улаада ол дундалары Эрес биле Ак-оолга адыш ишти чет-

пес тараа, дайнам быштак-даа эккел берген. Бир-ле катан Ажымаа бийбей дүжүметтиң олгун оску-нупкан. Алгы дидиан доран, дүжүмет манжал келгеш, уру-гун эттеп-сөн, шаанга кириген. Ажымаа үш ай туруп талаан болгаш ийи караа соңурган. Оюмаа урууңуң аарып баксы-рап арыныч, оң хадагы хуен каян-кезде чаралган чарактарыне көрүп олур, кудалар, мундулук келген. Ийи караа көзүбөс-лаа болза, ишти-хөңүң оң уруу мынаар ырап ылереткен.

Караам дугалаан караңгы дүн Каян тайлып, өршөз сен? Хүңүң үңүп, ажа бээрин.

Ырны диннаш, Оюмаа туң-тура талааш, чалым хаязың салып келген. Иениң иңг чажы хайы куду чугулуп, оң тигилеринче сидип турган. Оюмаа ынак дажыга кээп ылап-нылап алырга, ышкым хөрөз оожурган, кумоналган кудалар-лының чартын чалым хаяның чаксам хөрөзгө арттырып каан ышкым сагылдырган.

Чылдар-лаа дызиге чинчилерин шуутканы дег сүрүжү эртин турган. Оюмааның өө самдарай-элеп, каш кошкулуп үстүп, болу кирип келген болгаш Ажымаазында чарылган. Оолдары өзүп кээрге, Оюмаага мүн-не чүзгө апарган. Оон оолдарыныч аажык-чаны, ажилтары-лаа алазы дег болган. Олар каас-симасы үгүлүрлөп кылып, оозун эйт, тараа, чөкөк, сарыгай чедирип ап, апазын азырап турганнар.

Оюмааның өөрүшкүзү ынак-ла үр болбан. Кажыдал-дың кара чылаын катап база оон өөп тегерип келген. Кан-дыг-лаа бир хайлыг аарып оолдарын алымы өлөсө — алааң алган болган. Апа азырап каан оолдарын Ажымаазыныч чангына орунуштуктап, алар дайны атыр апла олурган. Даң чаа агарып олурда, Оюмаа даа-ла кара чажы төгөт хаязына халып келген. Бо улаада даштын кал ортуу ханы-зын көчүрүп тигил болган. Оюмаа апаа хаваан үстүргөш ы-лай келгеш, элентип дааш үнгөн. Ол оварыны келгеш көзгө, чүү-даа чок болган. Эмени эртин ылап кээрге, эң сөүлдүгө Оюмааның караандан чап үнмөстөп, боду безин көжүй берген. Черге чеже турар боор, ол ээн өңгө элейтип каан. Каш баям чораш, Оюмаа кайдыг-ла бир кайтамчы дааш диннап каан. Сактырга, чалык-лаа дүшкөн шыкша болган. Ол дедир көрүп кээрге, ынак хааы-даа чок, оон орунда ораичок улуг, дээр өңгүч хал тургустуна бер-ген чыткан. Иениң ажыг-шүжүгү, кудалар, мунгаларын шылап чаалаш, чалым хаа безин чарып чаштай бергени оң-дур ийил. Оң хөдүгү суу караа чажы дег ажыг дүстүг болгаш чыгыг болган джир чүе. Оон суун кижилер кайың ижип алыры аан. Ылалзакко ол хал кижилерин дика хөй аарыг, човулаада чөмөп турар.

„БАХОР“ — „ЧАС“

Узбек ССР-инд күрүнениң улустуң «Бахор» таңы ая-самблин ССР-инд Күрүнө шпацияныга кирипери биле санаалаан.

«Бахор» — ол дээрге узбек сөс-тур. Оң кулакка дыңа-лыры аяныч чараш. Узбек кижиге «бахор»-час, ол дээрге, өөрүшкүңү, өттүш-кунун, күзөлдүн чазы... Му-каррам Тугубаевага «Ба-хор» боттанган күзөл. Ону ол хөй чылдарга дилеп чораш амыдыралга боттандырган.

«Бахор» — Узбекистага 16 чыл бурунгар тывалган. «Бахор» — бодунуң улузу-нуң төрүп алганы ажы-толү шыкша, ынак уран чүлүч бо-лур. Оң Узбекистанын иңг хүн чараш көрүштүр кылдыр эадыктырып каан, апаа би-стин чурттуң улузуңуң шык-шылы сунген. Бир-ле катан көшөрт бооп турда, «Ба-хорда» черле чогуу чүү чүе силерге оңа солун болуу дээр дугайында ишти айтканын чурукчулар ортузунга салып чоруткан турган. Апаа алаан-гар харыларын мындай: таңы-ларын аяныч чаражы, таңы-ны композицияларын көрүш-түг кылганы болгаш темалар-дык солуну, көргүзүп боду ховар чүлүлдери бирээң болганы.

Мукаррам Тугубаева Уз-бекистанын эң хүнээр чери-ринге, Ферганага бодунуң «таңычы» чуртталганын эте-лзэн. Нураон биле Турсуной узбек узбек хөрөзгөн арти-стерин көргүңүң салымыныч дугайы ол чүтө улут киян-лерин чугазындап диннап билген. Олар, баштангыны үштүп катталганын, сцена ырыныга улук келгени дээш, бурган-чүдөниң саваралдык чылары кылдыр көрдүгөш, өштүгөргө олуртуп кааннар. Мукаррам бодун аас-кежик-тиг киян кылдыр санап чо-руур. Оң чырыктыгы чаа үе-ле төртүтүгөн болгаш Ну-рзон биле Турсунойуң бодунун «Танавар», «Хосталган хө-рөзгөн» деп таңыларында алган-бөрзөп ырап турар. Мукаррам чырык өртмөчөгө амыр көрүп чорур. Чоң чүк-үң хөрөзгөннериниң артын дугулап чораш баштангыны билбөс хөстүг хөрөзгөн. Ын-чангам апаа хүнээрэктер чери-ниң хүнү оңа чырык. Мукар-рам таңыны шкөөлзүн Уз-бекистага баштайгы музыка театрынын организациыны Мухиддин Якубовка (1923 ч.) өөрөңп эркен. Театрга ол үе-ле узбек таңынын мастери, Парижге алып медальны эллекчи болган Уста-Алим Камалов, бодунуң уран чүдү-биле Азияны, Европаны ма-галтан таңыны Тамара-Ханум ажалдап турганнар.

Бахор 1957 чылда Москвага болган аныктарың болган студенттерин бүгү-делегей фестивалынын кегиктиг сйл-

дзынын таңыны-биле тө-рүттүгөн. Ынчаарла «Чаа тө-рүттүгөн фестивалының лау-реалды болу берген. Эзигер чүстүг оң дөрт таңычылар көрүчүлери магалдакан.

Ансамбль өзү-ле орган, «Бахор» база, Ында ам алган анык таңычы кыстар ойнап турар.

Залда чырыкты өжүргөн турар. Көжөге көдүрүп үнөп, чыгыг эвс ак-хөк чырык сес-лери чырадылар. Бир-ле черде мындагыны ыры аялганы диннаптар. Чуга хөңиг уру-лар аразы чоок туралар. Оларын холларында чекер-тегени иштинде бодалдарын. Олар эжингеш, хатка сүрүл-гөн шыкша шыкшөп үнгөш, бирде чырык оңир чектер бооп болуңчу-лаа бээр, бир-де сценада чалып каан хөзгөр бооп тарай хона-даа бээр...

«Бахорун» бүгү таңыла-ры — расказ, кыска хөмөз-диг чотал. Ол таңылар бис-тин хүненисте бооушкун-нары көргүзүп, ырылар амгы үеин алган турар. «Шолия» («Өөрүшкү») аныкшап ду-гайында шүтүңүзгө тоожу, бис-те бир таңы — «Пилла» («Торгу хованын»). Анык уруу аржыла аргып алгаш, оозун ылашааныга белеке берип турар. «Хойжунуң та-не-ан», «Ойназ кыс» дээр баш-тэк танецтер көрүчүлери магалдап турар. «Ташта» («Ховен») дээр танец улустуң

Бистин кожаыс болур У6-са-Нур аймактын Улангом хоорайда агаар станицаынын ажилдагычы Ж. Паралдаг Антарктидага четкен эң баш-тайгы моол киян болган. Моолун Күрүнө университе-тинин чөйрөп төс харлыг ол доозукчуу Совет эртемде-нер-биле галы Антарктиданы шпичилээринге кирип турар.

...

Бо чылын март айда Улан-Баторга болуп эрген «Интер-национал» деп хөстүг хөрөш талазы-биле маргылда деле-гейин спортчу амдыралын-га улут болушкунарын бир-рээп болган. Апаа социали-ст сес чурттуң 70 ажыг спортчуларын киришкен. Ын-

ХҮНҮ КЕЛИР

Чингир ногаан, далай арич чараш чурттуг.
Чили чоңун хостал күзөөн оруун дуглай,
Кара-мөрлүг, олурчүк шерит хунта
Ханыг чөсөөн анып алган туруп келчик.

Саттыныкчы, өскерлики чалча-сектер,
Салвароңу, патриоттары өлүрө-даа,
Сагыш-сеткил бүртүңгө дирит ышкаш,
Сая-сая чүрөктерге артып калыр.

Борваланын хоругдалдан хостанар дэан!

Коммунистг партияныч кийгырынга,

Хөстүг совет үнүм кадып, деткип түр мен:

Холдарыңар Корваландан ырадынар!

Альендин чангыс эңиг, шыпчы чоңу

Актыг хөрөң туолуңга чедире бээр.

Тайбың күзөөн чили чоң дайыннарың

Тамыже кири шывадаттар хүнү келир.

М. КОНГАР,

фронтучу чоразан.

КОНЦЕРТ

программазында—
„Америк хөгжүм“

Ленинградта «Октябрь-ский» деп улут концерт-залында «Америк театры» бол-гаш кивонун сурагыг хөг-жүм» деп ий кезектен тур-густуган чаа концерт про-грамманын баштайгы көр-гүзү болган.

АКШ композиторларының чогаалдарының күсөлдөп Невада хоорайга моон му-рунла-даа болуп тургудан. Опера болгаш балеттин Ака-демпитг Битин театрынын сценанында Джорж Гершвин-ниң «Порги болгаш Бесс» деп операзы, Леничи комсомо-латгы ший театрынын сцена-зында Леонард Бернстайн-ны «Вестсайд төгүзү» деп музыкы үнүп турар.

Анатолй Бадхенин үтүр-туламы-биле Ленинград-тын концерт оркестринин бе-леткөөн чаа концерт програм-мазы — АКШ композиторла-рыныч чечен чогаалың ийити түнөп көрүңүң баштайгы дүржүлганы болур.

Ленинградтын көрүчү-лерины мурунча бистин кузелинине-биле көргүзүп ту-рар программанышта Джорж Гершвинниң, Коло Портер-ниң, Леонард Бернстайнны, Джек Льюистин, Бург Баха-рактин, Митч Линин болгаш америк өске-даа композитор-ларың чогаалдары бар. Олар чүтге аны-агы салгалдарын композиторлары эвс, харын аны-буру стильди, жанры, хөйрөп ылереткен тускай хо-вирын чечен чогаалың хөгжүмчүлери-дир. Бозу-усту чаа ажалыныч чурттуң өске-даа хоорайларыга көр-гүз дээр база белекенип ту-рар бис. Театрын болгаш кивонун сурагыг америк хөгжүмүге турсааткан бис-тин концерттериваске кириш-кен дээр өске-даа хоорай-лардан болгаш республика-дан артистери чалаар деп турар бис. Ам бистин про-граммасышта Эстон күрүнө филармонияныч артистери кирип турар. Бистин ор-кестриве америк композитор-ларың чогаалың белекеш көргүзгө ажилын ам-даа уламчылашыаан. Чижээ, чоокку үеде болур бистин программаларыныч бирээ-ли Джорж Гершвинниң тө-рүттүгөндөн бээр 75 чыл болган оюнга турсаатканы-ган, оң чогаалы хөгжүм тө-гүзүңгө көсүк болушкун болуп турар — деп, Анатолий Бадхен чугаалаан.

Шаргия НАСУМОВА.

(ПМА).

Ленинград.

Көжөге ажитыныча бээр. Чырык кылар. Ол болза, час-тыр Онерин сапап четлес, частын чалымы кажанда да-обес, чүге дээрге, оң үнө дээр улустуң мерген утаанын-да, төрөң черин берип турар аржыан суула.

Людмила ДУБОВЦЕВА.

(ПМА).

Ленинград.

Совет-моол найырал айынга

СОЛУН ЧҮҮЛДЕР

чан ССРЭ-ның болгаш МАР-нын спорттун аддарлыг мас-тери Х. Баямунх, Мехикота болган Олимпий оюнарнын хүлөр шанаалыг киржикчи Т. Артаг болгаш өскө-лаа Моол Арат Республиканы а-ларын камгалап шыдаанар. МАР-нын мотелери беш алдын мезалды чаалап алган.

...

Зун-Хары хоорайда чола-чы Д. Зорганын өр-бүзгө хөхөртөн немешкен: оон ка-лай Балсан хары угда үш өөл божаан. Ам ол оолдарын Улап-Баторун уруугар ажаар тускай алынды азы-рап турар. Олар апаа амычлер хайгааралыгыа үш чыл бодур.

Улап-Батор хоорайны эгези 1639 чылда баштайгы богд-тегенин өргөзгөниң туттуңа-нылап эгелзэн. Өргэ деп ат Европа чурттарына Урга кыл-дыр пентерей берген. А моол-дар боттары хоорайны Бог-лын хуре, Их хуре азы Да ху-ре деп алап турганнар. Чүтге 1924 чылда Урга хоорай Улап-Батор кылдыр адатты-ган болгаш МАР-нын найыс-малы апарган. «МОНГОЛИЯ» деп журнал-дан.

ШИЛИНДЕКТЕР
ИЛЕРЕП ЭГЕЛЭЭН

Шыдырага Кызыл хоорай-ның бирги чери дээр маргы-лаазы үргүлчүлөшкөн. Беш-ки салыг союнда бирги разра-дың шыдыраачыларыныч баш-тайгы бөлүүнө Алдан-Маа-дыр аттыг музейниң ажилда-чызы М. Кенин-Лопсан, поли-техникумун сүргүзүл В. Лу-канов болгаш Тываның сеп-телге туду автобазанынн инженер Ю. Белов олар мурнап олуралар.

Бешки салыгга Ю. Белов биле В. Лукановтун оюну кон-чуг солун болуп эркен. Бо ийи шыдыраачыныч кайызы-даа көчүр чараш көштери кылганнар. Маргылааның түнөлине Ю. Белов уду-рланыкыны дүжүп бээрине албаала. Республиканың «Урожай» эки тура спорт ни-телелин чемпион В. Оор-

жак биле Н. Онуфристын ою-ну хайым болган. К. Саян — Л. Забосов, М. Кенин-Лопсан — И. Тулуш болгаш В. Смир-нов — Ю. Быков оларныч салгалары сонгарлатты.

Ийиги бөлүктө 18 шыды-раачы ойнап турар. Беш са-лыг союнда Кызылдын пела-гогика институтунуң башкы А. Борзенов дөрт санын му-рун турар. Топ хураагында төлөзү Д. Салчак, «Билги» пилителениң референти В. Седен-Хуурак олар ийиги черде чоруп оралар.